

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ХАРКІВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В.Н. КАРАЗІНА**

Кафедра прикладної соціології та соціальних комунікацій

**КОМПЛЕКС НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ З
ДИСЦИПЛІНИ**

«Соціологія особистості та девіантної поведінки.

Ч.2. Соціологія девіантної поведінки»

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський) _____

галузь знань _____ 05 Соціальні та поведінкові науки _____

спеціальність _____ 054 Соціологія _____

освітня програма _____ Соціально-політичні та маркетингові дослідження _____

спеціалізація _____ _____

вид дисципліни _____ обов'язкова _____

факультет _____ соціологічний _____

УКЛАДАЧ: к. соціол. наук, доц. Чернявська О.В.

З М І С Т

1	Робоча програма навчальної дисципліни «Соціологія особистості та девіантної поведінки. Ч. 2. Соціологія девіантної поведінки»	3
2	Плани семінарських занять дисципліни «Соціологія особистості та девіантної поведінки. Ч. 2. Соціологія девіантної поведінки»	2 5
3	Завдання для самостійної роботи дисципліни «Соціологія особистості та девіантної поведінки. Ч. 2. Соціологія девіантної поведінки»	3 3
4	Завдання для контрольної роботи, що передбачена навчальним планом дисципліни «Соціологія особистості та девіантної поведінки. Ч. 2. Соціологія девіантної поведінки»	3 4
5	Питання для підсумкового контролю знань дисципліни «Соціологія особистості та девіантної поведінки. Ч. 2. Соціологія девіантної поведінки»	3 5
6	Критерії оцінювання знань та вмінь студентів дисципліни «Соціологія особистості та девіантної поведінки. Ч. 2. Соціологія девіантної поведінки»	3 7

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ХАРКІВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В. Н. КАРАЗІНА**

Кафедра прикладної соціології та соціальних комунікацій

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з
науково-педагогічної роботи
Олександр ГОЛОВКО

«___» _____ 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Соціологія особистості та девіантної поведінки»

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський) _____
галузь знань _____ 05 Соціальні та поведінкові науки _____
спеціальність _____ 054 Соціологія _____
освітня програма _____ Соціально-політичні та маркетингові дослідження _____
спеціалізація _____
вид дисципліни _____ обов'язкова _____
факультет _____ соціологічний _____

2022 / 2023 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою соціологічного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

«15» червня 2022 року, протокол № 7

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

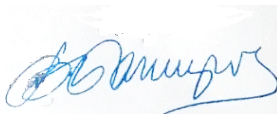
Частина 1. Буданова О. Б. – кандидат соціологічних наук, доцент кафедри прикладної соціології та соціальних комунікацій соціологічного факультету ХНУ імені В.Н. Каразіна.

Частина 2. Чернявська О. В. – кандидат соціологічних наук, доцент кафедри прикладної соціології та соціальних комунікацій соціологічного факультету ХНУ імені В.Н. Каразіна.

Програму схвалено на засіданні кафедри прикладної соціології та соціальних комунікацій соціологічного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна.

Протокол від «27» квітня 2022 року № 3

В.о. завідувача кафедри прикладної соціології та соціальних комунікацій

(підпис)

Віль БАКІРОВ

(прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Соціально-політичні та маркетингові дослідження»

Гарант освітньо-професійної програми «Соціально-політичні та маркетингові дослідження»

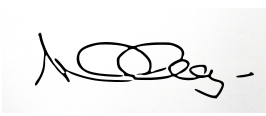
(підпис)

Олена МУРАДЯН

(прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією соціологічного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Протокол від « » 2022 року № .

Голова науково-методичної комісії _____

(підпис)

Юлія СОРОКА

(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Соціологія особистості та девіантної поведінки» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності 05 – Соціологія; освітньої програми – Соціально-політичні та маркетингові дослідження.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни:

- розкриття змісту предмету соціології особистості, освоєння теоретичних знань про сутність особистості, об'єктивні і суб'єктивні фактори її формування, її місце в суспільстві, ставлення до дійсності, до інших людей, до себе, про умови, характер і спроможність активної участі в суспільному житті;
- розкриття змісту предмету та об'єкту соціології девіантної поведінки та соціального контролю як спеціальної соціологічної теорії, її структури, поглиблене ознайомлення студентів з поняттям девіантної поведінки як соціального явища і проблеми соціології, основних типів та видів девіантної поведінки, вивчення соціологічних методів дослідження девіантної поведінки та їх специфіки, а також формування чітких уявлень про соціальний контроль як особливий механізм соціальної регуляції поведінки і підтримки порядку в суспільстві.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни.

- уточнити сукупність ознак, що характеризують людину як соціальну істоту; дати уявлення про основні соціальні типи особистості; виявити взаємозв'язок особистості і основних цінностей суспільства; обкреслити основні особистісні типи в службово-домашній і ринковій цивілізаціях; розглянути основні проблеми сучасного суспільства з точки зору самореалізації людини у ньому; показати специфіку психологічного і соціологічного підходів до проблеми особистості; викласти основні соціологічні теорії особистості; обґрунтувати можливе вирішення проблеми гармонійного розвитку особистості.
- надати студентам базові знання для вивчення девіантної поведінки та соціального контролю, розкрити специфіку соціологічного погляду на девіантну поведінку та соціальний контроль, навчити студентів розуміти та використовувати категоріальний апарат соціології девіантної поведінки, розглянути і проаналізувати основні види і типи девіантної поведінки в сучасному українському суспільстві, їх причинно-наслідковий зв'язок виникнення, специфіку, загальносвітові тенденції, а також заходи з профілактики і боротьби з ними, сформулювати і закріпити теоретичні та практичні навички емпіричного дослідження і аналізу основних видів девіації.

1.3. Кількість кредитів – денна форма 5;

1.4. Загальна кількість годин – денна форма 150;

1.5. Характеристика навчальної дисципліни

Нормативна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
4-й	4
Семестр	
8-й	8
Лекції	
30 год.	10

Практичні, семінарські заняття	
30 год.	6 год
Лабораторні заняття	
-	-
Самостійна робота	
90 год.	134
Індивідуальні завдання	
-	

1.6. Згідно з вимогами освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми, здобувачі повинні набути компетентності та демонструвати такі результати навчання:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК01. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК04. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК06. Здатність діяти соціально, відповідально та свідомо.

ЗК08. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК09. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК10. Здатність генерувати нові ідеї.

ЗК12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя..

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК01. Здатність оперувати базовим категоріальним апаратом соціології, реклами та зв'язків з громадськістю.

СК02. Здатність до опановування та використання основних класичних та сучасних соціологічних теорій.

СК03. Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому.

СК04. Здатність збирати, аналізувати та узагальнювати соціальну інформацію з використанням соціологічних методів.

СК06. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

СК08. Здатність дотримуватися у своїй діяльності норм професійної етики соціолога, фахівця у сфері реклами, зв'язків з громадськістю.

СК09. Уміння обговорювати професійні проблеми, відстоювати свою точку зору, пояснювати сутність явищ, подій, процесів, робити висновки, давати аргументовані відповіді.

СК12. Здатність брати участь у створенні ефективної комунікаційної інфраструктури організації, забезпеченні внутрішньої і зовнішньої комунікації, в тому числі з державними установами, громадськими організаціями, комерційними структурами, засобами масової інформації; брати

участь у формуванні та підтримці корпоративної культури.

СК13. Здатність брати участь у плануванні, підготовці та проведенні комунікаційних кампаній та заходів відповідно до цілей і завдань організації на основі результатів досліджень.

Програмні результати навчання:

РН 01. Використовувати понятійний апарат соціології, реклами, зв'язків з громадськістю в професійній діяльності.

РН 02. Здатність збирати, аналізувати та узагальнювати соціальну інформацію з використанням соціологічних методів.

РН 03. Застосовувати положення соціологічних теорій та концепцій до дослідження соціальних явищ у контексті професійних завдань в сфері соціології, реклами та зв'язків з громадськістю.

РН 04. Пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціальних явищ у контексті професійних завдань в сфері соціології, реклами та зв'язків з громадськістю.

РН 05. Вільно спілкуватися державною та іноземною / іноземними мовами усно і письмово з професійних питань.

РН 07. Вміння використовувати інформаційно-комунікаційні технології у процесі пошуку, збору та аналізу соціологічної інформації.

РН 08. Обґрунтувати власну позицію, робити та аргументувати самостійні висновки за результатами досліджень і аналізу професійної літератури.

РН 10. Володіння навичками збору соціальної інформації з використанням кількісних та якісних методів.

РН 11. Здатність презентувати результати соціологічних досліджень для фахівців і нефаківців.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

ЧАСТИНА 1.

Розділ 1. Основні напрями дослідження соціології особистості. Особливості існування та розвитку особистості у сучасному суспільстві

Тема 1. Соціологія особистості як спеціальна соціологічна теорія. Філософсько-соціологічні концепції особистості.

Об'єкт та предмет соціології особистості. Поняття “людина”, “індивід”, “особистість”. Людина як біосоціальна істота, основні характеристики людини. Порівняльний аналіз понять “індивід” та “індивідуальність”. Соціологічне визначення особистості. Особистість як комплекс соціальних якостей індивіда. Основні критерії особистості.

Марксистська концепція особистості: розгляд особистості через категорію “праця”. Рольова теорія особистості: поняття соціального статусу та соціальної ролі (Дж. Мід, Т. Парсонс, Р. Мертон). Особистість у теорії символічного інтеракціонізму: процес формування “концепції власного Я” (Дж. Мід, Ч. Кулі). Соціодраматична теорія особистості (І. Гофман). Біхевіористська теорія особистості: концепція “оперантної поведінки” (Б. Скіннер). Психоаналітична теорія особистості З. Фрейда: структура свідомості та структура особистості. Гуманістична теорія особистості Е. Фромма та А. Маслоу: особистість як творча істота.

Тема 2. Структура особистості

Поняття структури особистості. Зовнішня та внутрішня структура особистості. Класифікація потреб: ієрархія потреб за А. Маслоу, система потреб Е. Фромма. Поняття інтересу. Особисті, групові та державні інтереси. Цінності особистості та їх види. Ціннісні орієнтації як ієрархія цінностей. Поняття настанови та диспозиції. Вищі та нижчі диспозиції. Мотиви та їх види: домінуючі та фонові, реальні, демонстративні та захисні. Соціальна роль та соціальний статус.

Тема 3. Соціалізація особистості

Соціалізація особистості як процес інтеграції індивіда у суспільство. Фактори соціалізації: макрофактори (країна, суспільство, етнос тощо); мезофактори (регіон, ЗМІ, субкультура тощо); мікрофактори (сім'я, школа, однолітки, сусіди тощо). Основні моделі соціалізації: когнітивна модель (Ж. Піаже), “Я-теорія” Дж. Міда, еволюційна модель соціалізації Е. Еріксона. Етапи соціалізації особистості: дитинство, юність, молодість, зрілий вік, старість. Соціалізація дорослих. Вплив природного середовища на соціалізацію особистості.

Тема 4. Соціальна адаптація особистості

Поняття соціальної адаптації. Основні способи соціальної адаптації: асиміляція, акомодация, коадаптація, реадаптація, дезадаптація. Основні підходи до дослідження адаптації: функціоналістський, інтеракціоністський, еволюційний. Теорія адаптації Р. Мертона та форми індивідуального пристосування: конформність, інновація, ритуалізм, ретретизм, заколот. Види соціальних адаптацій особистості: економічна, трудова, освітньо-педагогічна, екологічна, політична.

Тема 5. Бюджет часу та програма життєдіяльності особистості

Бюджет часу та його види. Значення бюджету часу у житті особистості. Поняття робочого, позаробочого та вільного часу. Вільний час як умова розвитку особистості. Культура вільного часу; види діяльності у вільний час та ставлення до них. Методи дослідження бюджету часу.

Тема 6. Ідентифікація особистості

Ідентифікація особистості як визначення людини у соціальному просторі. Ідентичність як відчуття збігу зовнішнього та внутрішнього “Я”. Види ідентичностей: гендерна, сімейна,

економічна, громадянська, мовна, конфесійна та ін. Соціально-структурний аспект ідентифікації. Ідентифікаційні практики як віднесення себе до певних позицій у соціальному просторі. Соціально-статусна ідентичність.

Тема 7. Життєві стратегії особистості

Поняття стилю та способу життя. Історія виникнення поняття “стиль життя”. Ставлення до життя та його основні типи (оптимізм і скептицизм, практичний і споглядальний). Актуальний та потенційний життєвий успіх. Поняття життєвої стратегії. Життєві стратегії особистості у суспільстві, що трансформується.

Тема 8. Особистість в умовах актуалізації глобальних викликів

Трансформація поведінкових моделей особистості в умовах COVID19. Вплив локдауну на повсякденність особистості: омніканальність соціальних взаємодій. Глобальні ризики: сприйняття та адаптаційні моделі.

ЧАСТИНА 2.

Розділ 2. Соціологія девіантної поведінки: теоретичні основи, основні види та соціологічні методи дослідження девіантної поведінки

Тема 1. Соціологія девіантної поведінки як спеціальна соціологічна теорія. Девіантна поведінка у сучасному суспільстві : проблема vs виклик vs різноманіття?

Об'єкт та предмет соціології девіантної поведінки. Основні напрямки досліджень соціології девіантної поведінки. Структура загальної теорії та міждисциплінарні зв'язки соціології девіантної поведінки. Становлення соціології девіантної поведінки і соціального контролю як спеціальної соціологічної теорії. Соціологічні методи дослідження девіантної поведінки.

Що є девіація? Девіація та соціальні норми. Сутність, функції та види соціальних норм. Соціальні норми і цінності. Природа девіації. Основні компоненти девіації. Девіантна, делінквентна, кримінальна поведінка. Основні види девіантної поведінки. Девіація як процес. Девіантна поведінка і соціальний контроль. Поняття соціального контролю в ракурсі девіантної поведінки: структура, види, типи, методи та ефективність соціального контролю.

Тема 2. Теоретичні засади та підходи до вивчення девіантної поведінки

Зародження девіантологічної думки. Філософська думка Ст. Індії, Китаю, Стародавньої Греції, Середньовіччя.. Класична школа кримінального права та криминології (Ч. Бекарія, І. Бентам). Ідеї позитивістів (О. Конта, Г. Спенсера).

Основні теоретичні *несоціологічні концепції* девіантної поведінки: *біологічні* (Ч. Ломброзо, У. Шелдон, Т. Прайс), *психологічні* (З. Фрейд, К. Юнг, К. Хорні, Е. Фромм), *культурологічні* (Т. Селлін, У. Міллер, Е. Г. Сатерленд і ін.) пояснення девіації.

Соціологічні підходи до вивчення девіантної поведінки. Теорія аномії Е. Дюркгейма. Трактатування девіантної поведінки в теоретичній концепції Т. Парсонса. Теорія аномії Р. Мертона. Теорія наслідування Г. Тарда. Теорія диференціальної асоціації Г. Сазерленда. Трактатування аномії з позиції теорії конфлікту (К. Маркс, Р. Дарендорф, Л. Козер, Р. Куїні, О. Турк, Дж. Янг і ін.). Теорія стигматизації (Е. Лемерт, Г. Беккер, К. Еріксон) щодо девіантної поведінки.

Сучасні девіантологічні теорії, підходи, концепції: критична радикальна криминологія (Я. Тейлор, Р. Куїні, П. Уолтон, Дж. Янг і інші); феноменологія (як напрям соціології) (П. Филмер, М. Филипсом, Д. Силверман, Д. Уолш); аболіціонізм (Т. Матісен, Н. Крісті, Л. Хулсман і інші); фемінізм (D. Klein, R. Simon, F. Adler, C. Smart); постмодернізм (Ж. Ліотар, М. Фуко і інші).

Тема 3. Злочинна поведінка як вид девіантної поведінки

Поняття «злочин» і «злочинність». Закономірності злочинності. Злочинна дія: філософські, юридичні, психологічні і соціологічні підходи. Злочинність в кризовому суспільстві. Злочинна субкультура. Типологія та класифікація кримінальних дій. Соціальні інститути і злочинність.

«Злочинна адаптація».

Моральність і злочинність. Злочин і система правосуддя. Смертна страта: неоднозначність соціальних і правових оцінок. Стан злочинності в світі і в Україні: тенденції і перспективи. Воєнні злочини. Громадська думка щодо криміногенної ситуації в суспільстві. Правова інформованість громадян, ставлення до держави і права у протидії злочинності. Профілактика і боротьба із злочинністю: підходи, рівні, напрямки.

Тема 4. Насильство як вид девіантної поведінки

Дослідницькі підходи: короткий історичний огляд. Поняття насильства: психологічний, юридичний, соціологічний аспект. Нелегальні і легальні форми насильства. Види насильства: насильство відносно особи, групи, суспільства.

Насильство в сім'ї (до дітей, жінок, людей похилого віку): визначення, форми прояву, протидія та методи боротьби. Законодавча база України, ЄС, ООН.

Насильство за гендерною, расовою, віковою, релігійно та іншим ознакам.

Інформаційне «насильство»: поняття, технології, захист та боротьба.

Торгівля людьми як форма фізичного насильства. Законодавча база України, Європейського Союзу, ООН щодо попередження та боротьби з рабством.

Соціально-психологічне насильство: агресія та боулінг серед підлітків.

Екстремізм, тероризм і війна як форми насильства в ХХІ столітті. Війна в Україні 2014-2022 р.р.

Боротьба і попередження насильства на всіх рівнях суспільства: правовий і моральний аспект.

Тема 5. Суїцид як вид саморуйнівної девіантної поведінки

Саморуйнівна поведінка: поняття, види, форми. Філософський, соціологічний, психологічний, етичний, медичний, юридичний, релігійний і культурологічний аспекти пояснення самогубства. Форми самогубства. Стадії самогубства. Класифікація самогубств Е. Дюркгейма та ін. Причини суїцидальної поведінки. Світова динаміка самогубств в ХХ-ХХІ ст.. Зв'язок суїцидальної поведінки з іншими формами соціальних відхилень. Заходи по попередженню самогубств. Допомога суїцидентам.

Тема 6. Проституція та девіантна поведінка на ґрунті сексуальних відхилень

Проституція як соціальний феномен: поняття, форми, види, рівень вивченості питання, сучасні наукові погляди. Історія вивчення питання. Філософський, соціологічний, психологічний, етичний, медичний, юридичний, релігійний і культурологічний аспекти проституції. Причини проституції. Соціальні функції. Стратегії щодо проституції в різних суспільствах (прогібіціонізм, регламентація і аболіціонізм). Проституція та інші види девіантної поведінки. Профілактика і попередження.

Поняття сексуальних відхилень. Види сексуальних відхилень: патологічні і непатологічні. Класифікація груп сексуальних відхилень. Біологічне, медичне і соціальне їх пояснення.

Нетрадиційні сексуальні практики: толерантність суспільства vs боротьба проти «збочень на сексуальному ґрунті». Правові та соціальні тренди. Роль соціальних інститутів у формуванні суспільної думки щодо даного явища.

Тема 7. Соціальні адикції в фокусі соціології особистості та девіантної поведінки

Поняття про адикцію: сутність, механізм дії. Види та форми адикцій. Етапи адективної поведінки. Адикції та соціальні девіації.

Наркоманія як вид девіантної поведінки. Наркотизм як соціальна проблема. Види наркотичних засобів та їх дія. Причини наркоманії. Державна (правова) політика і громадська думка щодо розповсюдження та вживання наркотиків (світовий досвід). Особливості наркотизації різних статевовікових груп населення. Наркоманія та інші види девіантної поведінки. Заходи профілактики і боротьби з наркоманією. Боротьба з наркоманією на міжнародному рівні.

Тютюнопаління вид девіантної поведінки. Куріння як форма наркотизму. Пасивне та активне

паління. Вплив тютюнових засобів на здоров'я людей різних демографічних груп.. Законодавство і дані статистики з розповсюдження куріння. Боротьба та попередження вживання тютюнових засобів серед підлітків та молоді.

Алкоголізм вид девіантної поведінки. Загальна характеристика алкоголізму як соціальної проблеми і як виду девіантної поведінки. Причини та чинники пияцтва і алкоголізму. Види алкоголізму. Ефекти зловживання алкоголю. Алкоголізм в молодіжному середовищі. Підходи до практичного рішення проблеми. Питна культура і моделі споживання алкогольних напоїв в світі. Алкоголізм та інші види девіантної поведінки.

Інші види адикцій в суспільстві (ігрова залежність, залежність від їжі, шопоголізм, трудовоголізм, сексуальні залежності, фітнес залежність тощо).

Тема 8. Девіантна поведінка в Інтернет-середовищі

Інтернет-середовище як поле виникнення та поширення девіацій. Мережева культура як продукт та умова розвитку мережових спільнот. Особливості мережевої комунікації. Девіантна та делінквентна поведінка в мережі Інтернет (огляд основних видів/ форм).

Агресивна поведінка в Інтернет-комунікації. Булінг та тролінг, спамерство та флейм як форми делінквентної поведінки в мережі Інтернет: характеристика, соціальна загроза та необхідність попередження.

Суїцидальна поведінка в мережі Інтернет. Вплив Інтернет-технологій та соціальних мереж на суїцидальні настрої та поведінку підлітків. Заходи по попередженню самогубств.

Злочинна поведінка в мережі Інтернет. Хакерство та піратство. Кіберзлочинність та кібершахрайство. Кібертероризм. Інформаційні війни.

Інтернет залежність (масова) і її наслідки: психологічні, соціальні, фізичні. Соціальні мережі: спілкування vs добровільна соціальна ізоляція і розладів особистості? Залежність від соціальних мереж. *Геймерство*: кіберспорт vs залежність від онлайн-ігор. *Інтернет-шопоголізм* та інші форми Інтернет-залежностей.

Профілактика і боротьба з девіантною поведінкою в Інтернет-середовищі: правові, соціальні, психологічні аспекти.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усьог о	у тому числі				
		л	п	ла б.	інд.	с.р.		л	п	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Частина 1. Розділ 1. Основні напрями дослідження соціології особистості. Особливості існування та розвитку особистості у сучасному суспільстві												
Тема 1. Соціологія особистості як спеціальна соціологічна теорія. Філософсько-соціологічн і концепції особистості.	11	1	3	-	-	4	10	1	0,5	-	-	8,5
Тема 2. Структура особистості	10	2	2	-	-	6	10	1	-	-	-	9
Тема 3. Соціалізація особистості	8	2	2	-	-	4	10	1	-	-	-	9
Тема 4. Соціальна адаптація особистості	10	2	2	-	-	6	10	-	0,5	-	-	9,5
Тема 5. Бюджет часу та програма життєдіяльності особистості	10	2	2	-	-	6	10	0,5	0,5	-	-	9
Тема 6. Ідентифікація особистості	10	2	2	-	-	6	10	0,5	0,5	-	-	9
Тема 7. Життєві стратегії особистості	10	2	2	-	-	6	5	0,5	0,5	-	-	4
Тема 8. Особистість в умовах актуалізації глобальних викликів	6	2		-	-	4	10	0,5	0,5	-	-	9
Разом за розділом 1	75	15	15	-	-	45	75	5	3	-	-	67
Частина 2. Розділ 2. Соціологія девіантної поведінки: теоретичні основи, основні види та соціологічні методи дослідження девіантної поведінки												
Тема 1. Соціологія девіантної поведінки як спеціальна соціологічна теорія. Девіантна поведінка у сучасному суспільстві.	10	2	2	-	-	6	10	1	-	-	-	9
Тема 2. Теоретичні засади та підходи до вивчення девіантної поведінки.	10	2	2	-	-	6	10	1	-	-	-	9
Тема 3. Злочинна поведінка як вид девіантної поведінки.	10	2	2	-	-	6	10	0,5	0,5	-	-	9

Тема 4. Насильство як вид девіантної поведінки.	10	2	2	-	-	6	10	0,5	0,5	-	-	9
Тема 5. Суїцид як вид саморуйнівної девіантної поведінки.	10	2	2	-	-	6	10	0,5	0,5	-	-	9
Тема 6. Соціальні адикції в фокусі соціології девіантної поведінки.	10	2	2	-	-	6	10	0,5	0,5	-	-	9
Тема 7. Проституція та девіантна поведінка на ґрунті сексуальних відхилень.	5	2	1	-	-	2	5	0,5	0,5	-	-	4
Тема 8. Девіантна поведінка в Інтернет-середовищі.	10	1	2	-	-	7	10	0,5	0,5	-	-	9
Разом за розділом 2	75	15	15	-	-	45	75	5	3	-	-	67
Усього годин	150	30	30	-	-	90	150	10	6	-	-	134

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
Частина 1.			
Розділ 1. Основні напрями дослідження соціології особистості. Особливості існування та розвитку особистості у сучасному суспільстві			
1	Тема 1. Соціологія особистості як спеціальна соціологічна теорія. Філософсько-соціологічні концепції особистості.	3	0,5
2	Тема 2. Структура особистості	2	-
3	Тема 3. Соціалізація особистості	2	-
4	Тема 4. Соціальна адаптація особистості	2	0,5
5	Тема 5. Бюджет часу та програма життєдіяльності особистості	2	0,5
6	Тема 6. Ідентифікація особистості	2	0,5
7	Тема 7. Життєві стратегії особистості	2	0,5
8	Тема 8. Особистість в умовах актуалізації глобальних викликів	-	0,5
Разом за розділом 1		15	3
Частина 2.			
Розділ 2. Соціологія девіантної поведінки: теоретичні основи, основні види та соціологічні методи дослідження девіантної поведінки			
1	Тема 1. Соціологія девіантної поведінки як спеціальна соціологічна теорія. Девіантна поведінка у сучасному суспільстві.	2	-
2	Тема 2. Теоретичні засади та підходи до вивчення девіантної поведінки.	2	-
3	Тема 3. Злочинна поведінка як вид девіантної поведінки.	2	0,5
4	Тема 4. Насильство як вид девіантної поведінки.	2	0,5
5	Тема 5. Суїцид як вид саморуйнівної девіантної поведінки.	2	0,5
6	Тема 6. Соціальні адикції в фокусі соціології девіантної поведінки.	2	0,5
7	Тема 7. Проституція та девіантна поведінка на ґрунті	1	0,5

	сексуальних відхилень.		
8	Тема 8. Девіантна поведінка в Інтернет-середовищі.	2	0,5
Разом за розділом 2		15	3
Усього (частина 1 + частина 2)		30	6

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин (денна форма)	Кількість годин (заочна форма)
1	Читання, конспектування першоджерел.	20	22
2	Підготовка до усних доповідей (виступів) на семінарських заняттях	20	42
3	Написання тематичних есе (до 2-4 стор.)	15	10
4	Підготовка до 2-х письмових контрольних робіт за розділами	20	20
5	Підготовка до письмового екзамену	15	40
	Разом	90	134

6. Індивідуальні завдання

-

7. Методи навчання

**Види навчальної діяльності (змішане навчання, лекцій, семінарські заняття)
(змішане навчання)**

Лекції					
	Класифікація	Попередня підготовка	Подача нової інформації	Тренування	Зворотній зв'язок
Ч.1. Розділ 1. Основні напрями дослідження соціології особистості. Особливості існування та розвитку особистості у сучасному суспільстві					
Тема 1. Соціологія особистості як спеціальна соціологічна теорія. Філософсько-соціологічні концепції особистості.	інформаційна (тематична)	ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	- тексти; - відеоконференція	- питання для самоперевірки; - пошук відповідей на питання	- запитання; - обговорення навчального матеріалу
Тема 2. Структура особистості	інформаційна (тематична)		- тексти; - відеоконференція	- питання для самоперевірки; - робота з кейсами; - пошук відповідей на питання	- запитання; - обговорення навчального матеріалу
Тема 3. Соціалізація особистості	інформаційна (тематична)	ознайомлення або повторення термінології,	- тексти; - відеоконференція	питання для самоперевірки;	запитання;

		необхідної для роботи з темою		- робота з кейсами; - пошук відповідей на питання	обговорення навчального матеріалу
Тема 4. Соціальна адаптація особистості	інформаційна (тематична)	ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	- тексти; - відеоконференція	питання для самоперевірки	- запитання; - обговорення навчального матеріалу
Тема 5. Бюджет часу та програма життєдіяльності особистості	інформаційна (тематична)		- тексти; - відеоконференція	питання для самоперевірки	- запитання; - обговорення навчального матеріалу
Тема 6. Ідентифікація особистості	інформаційна (тематична)	ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	- тексти; - відеоконференція	питання для самоперевірки	- запитання; - обговорення навчального матеріалу
Тема 7. Життєві стратегії особистості	інформаційна (тематична)		- тексти; - відеоконференція	питання для самоперевірки	- запитання; - обговорення навчального матеріалу - запитання; - обговорення навчального матеріалу
Тема 8. Особистість в умовах актуалізації глобальних викликів	інформаційна (тематична)		- тексти; - відеоконференція	питання для самоперевірки	

Ч.2. Розділ 2. Соціологія девіантної поведінки: теоретичні основи, основні види та соціологічні методи дослідження девіантної поведінки

Тема 1. Соціологія девіантної поведінки як спеціальна соціологічна теорія. Девіантна поведінка у сучасному суспільстві.	інформаційна (тематична)	ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	- тексти; - відеоконференція	- питання для самоперевірки; - робота з кейсами; - пошук відповідей на питання	- запитання; - обговорення навчального матеріалу
Тема 2. Теоретичні засади та підходи до	інформаційна (тематична)	ознайомлення або повторення термінології, необхідної для	- тексти; - відеоконференція	питання для самоперевірки;	- запитання; - обговорення

вивчення девіантної поведінки.		роботи з темою		- робота з кейсами; - пошук відповідей на питання	навчального матеріалу
Тема 3. Злочинна поведінка як вид девіантної поведінки.	інформаційна (тематична)	- тексти; - відеоконференція	- питання для самоперевірки; - пошук відповідей на питання	- запитання; - обговорення навчального матеріалу	- тексти; - відеоконференція
Тема 4. Насильство як вид девіантної поведінки.	інформаційна (тематична)	- тексти; - відеоконференція	- питання для самоперевірки; - пошук відповідей на питання	- запитання; - обговорення навчального матеріалу	- тексти; - відеоконференція
Тема 5. Суїцид як вид саморуйнівної девіантної поведінки.	інформаційна (тематична)	- тексти; - відеоконференція	- питання для самоперевірки; - пошук відповідей на питання	- запитання; - обговорення навчального матеріалу	- тексти; - відеоконференція
Тема 6. Соціальні адикції в фокусі соціології девіантної поведінки.	інформаційна (тематична)	- тексти; - відеоконференція	- питання для самоперевірки; - пошук відповідей на питання	- запитання; - обговорення навчального матеріалу	- тексти; - відеоконференція
Тема 7. Проституція та девіантна поведінка на ґрунті сексуальних відхилень.	інформаційна (тематична)	- тексти; - відеоконференція	- питання для самоперевірки; - пошук відповідей на питання	- запитання; - обговорення навчального матеріалу	- тексти; - відеоконференція
Тема 8. Девіантна поведінка в Інтернет-середовищі.	інформаційна (тематична)	- тексти; - відеоконференція	- питання для самоперевірки; - пошук відповідей на питання	- запитання; - обговорення навчального матеріалу	- тексти; - відеоконференція

Семінари						
	Вид навчальної діяльності	Попередня підготовка	Виконання практичного завдання	Оцінювання	Рефлексія	Зворотній зв'язок
Ч.1. Розділ 1. Основні напрями дослідження соціології особистості. Особливості існування та розвитку особистості у сучасному суспільстві						
Тема 1. Соціологія особистості як спеціальна соціологічна теорія. Філософсько-соціологічні концепції особистості.	онлайн-діяльність		- пошук відповідей на питання; - різномірні індивідуальні та групові завдання (звіт,	- усна відповідь; - виконання практичного завдання	розробка нотаток до лекцій	оцінювання викладачем результатів групової співпраці

			презентація, проєкт тощо)			
Тема 2. Структура особистості	онлайн-діяльність		- пошуку к відповідей на питання; - різномірівневі індивідуальні та групові завдання (звіт, презентація, проєкт тощо)	- усна відповідь; - виконання практичного завдання	підготовка презентацій	оцінювання викладачем результатів групової співпраці
Тема 4. Соціальна адаптація особистості	онлайн-діяльність		- пошуку к відповідей на питання; - різномірівневі індивідуальні та групові завдання (звіт, презентація, проєкт тощо)	- усна відповідь; - виконання практичного завдання	аналіз кейсів	•
Тема 5. Бюджет часу та програма життєдіяльності особистості	онлайн-діяльність		- пошуку к відповідей на питання; - різномірівневі індивідуальні та групові завдання (звіт, презентація, проєкт тощо)	- усна відповідь; - виконання практичного завдання	аналіз кейсів	•
Тема 6. Ідентифікація особистості	онлайн-діяльність		- пошуку к відповідей на питання; - різномірівневі індивідуальні та групові завдання (звіт, презентація, проєкт тощо)	- усна відповідь; - виконання практичного завдання	розробка нотаток до лекцій	•
Тема 7. Життєві стратегії особистості	онлайн-діяльність		- пошуку к відповідей на питання; - різномірівневі індивідуальні та групові завдання (звіт, презентація, проєкт тощо)	- усна відповідь; - виконання практичного завдання	аналіз кейсів	•
Тема 8. Особистість в умовах актуалізації глобальних	онлайн-діяльність		- пошуку к відповідей на питання; - різномірівневі	- усна відповідь; - виконання	підготовка презентацій	•

викликів			індивідуальні та групові завдання (звіт, презентація, проєкт тощо)	ня практичного завдання		
Ч.2. Розділ 2. Соціологія девіантної поведінки: теоретичні основи, основні види та соціологічні методи дослідження девіантної поведінки						
Тема 1. Соціологія девіантної поведінки як спеціальна соціологічна теорія. Девіантна поведінка у сучасному суспільстві.	онлайн-діяльність		- пошуку відповідей на питання; - різномірівневі індивідуальні та групові завдання (звіт, презентація, проєкт тощо)	- усна відповідь; - виконання практичного завдання	розроблення нотаток до лекцій	- пошук відповідей на питання; - різномірівневі індивідуальні та групові завдання (звіт, презентація, проєкт тощо)
Тема 2. Теоретичні засади та підходи до вивчення девіантної поведінки.	онлайн-діяльність		пошуку відповідей на питання; різномірівневі індивідуальні та групові завдання (звіт, презентація, проєкт тощо)	усна відповідь; виконання практичного завдання	розробка нотаток до лекцій	пошук відповідей на питання; різномірівневі індивідуальні та групові завдання (звіт, презентація, проєкт тощо)
Тема 3. Злочинна поведінка як вид девіантної поведінки.	онлайн-діяльність		пошуку відповідей на питання; різномірівневі індивідуальні та групові завдання (звіт, презентація, проєкт тощо)	усна відповідь; виконання практичного завдання	аналіз кейсів	пошук відповідей на питання; різномірівневі індивідуальні та групові завдання (звіт, презентація, проєкт тощо)
Тема 4. Насильство як вид девіантної поведінки.	онлайн-діяльність		пошуку відповідей на питання; різномірівневі індивідуальні та групові завдання (звіт, презентація, проєкт тощо)	усна відповідь; виконання практичного завдання	підготовка презентацій	пошук відповідей на питання; різномірівневі індивідуальні та групові завдання (звіт, презентація, проєкт тощо)
Тема 5. Суїцид як вид саморуйнівної девіантної поведінки.	онлайн-діяльність		пошуку відповідей на питання; різномірівневі індивідуальні та групові	усна відповідь; виконання практичного завдання		пошук відповідей на питання; різномірівневі індивідуальні та групові

			завдання (звіт, презентація, проєкт тощо)			завдання (звіт, презентація, проєкт тощо)
Тема 6. Соціальні адикції в фокусі соціології девіантної поведінки.	онлайн-діяльність		● пошуку відповідей на питання; різномірневі індивідуальні та групові завдання (звіт, презентація, проєкт тощо)	● усна відповідь; виконання практичного завдання	аналіз кейсів	● пошук відповідей на питання; різномірневі індивідуальні та групові завдання (звіт, презентація, проєкт тощо)
Тема 7. Проституція та девіантна поведінка на ґрунті сексуальних відхилень.	онлайн-діяльність		● пошуку відповідей на питання; різномірневі індивідуальні та групові завдання (звіт, презентація, проєкт тощо)	● усна відповідь; виконання практичного завдання	розробка нотаток до лекцій	● пошук відповідей на питання; різномірневі індивідуальні та групові завдання (звіт, презентація, проєкт тощо)
Тема 8. Девіантна поведінка в Інтернет-середовищі.	онлайн-діяльність		● пошуку відповідей на питання; різномірневі індивідуальні та групові завдання (звіт, презентація, проєкт тощо)	● усна відповідь; виконання практичного завдання	аналіз кейсів	● пошук відповідей на питання; різномірневі індивідуальні та групові завдання (звіт, презентація, проєкт тощо)

8. Методи контролю

Контроль знань з навчальної дисципліни визначає відповідність рівня отриманих студентами знань, вмінь та навичок вимогам нормативних документів з вищої освіти. Навчальним планом та програмою навчальної дисципліни передбачені різні види завдань. За виконання різних видів завдань протягом семестру студенти набирають певну суму балів, яка дозволяє (або не дозволяє) скласти залік.

Поточний контроль – усні опитування на лекціях та семінарських заняттях за контрольними та програмними питаннями поточної та попередніх тем; оцінювання ступеню активності студентів та якості їхніх виступів та коментарів при проведенні дискусій на семінарських заняттях. Передбачені контрольні роботи теоретичних питань нормативного або проблемного характеру. Самостійні роботи з теоретичних питань нормативного або проблемного характеру, письмові есе, мультимедійні презентації. *Рубіжний контроль* – 2 контрольні роботи передбачені НП. *Підсумковий контроль* – письмовий екзамен (два теоретичні питання та тест - 30 запитань).

9. Схема нарахування балів

Поточне тестування та самостійна робота				
Ч.1. Розділ 1	Проєк	КР 1, передба	Ч.2. Розділ 2	КР 2, передба

								т	цена НП									цена НП
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	7	7	Т1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 7	Т 7	Т 8	10
2	2	2	2	2	2	2	2			2 + 4*	2	2	2	2	2	2	2	
до 30 балів										до 30 балів								

* Т1 (Розділ 2) оцінка за есе – 4 бали.

Поточне тестування та самостійна робота	Екзаменаційна робота	Сума
Разом	40	100
60		

Критерії оцінювання поточного контролю (семінарські заняття)

- 2 бали** – виступ з доповіддю, яка самостійно підготовлена за темою семінарського заняття (ДЗ), містить змістовний цікавий інформаційний матеріал + супроводжується самостійними коментарями/ висновками з елементів критичного мислення, викладається логічно, послідовно, грамотно мовою, а також надаються відповідні відповіді на запитання (при необхідності); + додати в Google Class.
- 1 бал** – письмово оформлена доповідь (без виступу), яка самостійно підготовлена за темою семінарського заняття на основі першоджерел/ наукових публікацій + супроводжується самостійними коментарями/ висновками з елементів критичного мислення, викладається логічно, послідовно, грамотно мовою; + додати в Google Class.
- 0 балів** – відсутність активності/ відсутність на семінарі.

Критерії оцінювання відповідей письмових робіт (ТЕСТІВ)

1 бал	Відповідь правильна на 100 %
0 балів	Все інше

Критерії оцінювання есе (Розділ 2, Т1)

4 бали	Відповідь на завдання повна, змістовна, аргументована, не містить граматичних та орфографічних помилок та до якої відсутні зауваження викладача по суті та змісту роботи.
3 бали	Відповідь відповідає більшості поставлених завдань, але отримала зауваження викладача стосовно її змісту та суті або містить багато граматичних / орфографічних помилок.
2 бали	Відповідь не досить повна, не всі моменти достатньо аргументовані, є проблеми з логікою вкладання змісту та (або) із суттєвими помилками
1 бал	Відповідь містить суттєві змістовні та фактажні помилки або відповіді не аргументовано.
0 балів	Відповідь не відповідає змісту завдання.

Екзаменаційна робота:

- 1) ТЕСТ (Розділ 1 -15 питань, Розділ 2 – 15 питань) = 30 балів;
- 2) 2 теоретичних питання: 2 x 5 балів = 10 балів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка для чотирирівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно
70 – 89	добре
50 – 69	задовільно
1– 49	незадовільно

10. Рекомендована література

Основна література

(до Розділу 1)

1. Андрущенко В., Губерський В., Михальченко М. Культура. Ідеологія. Особистість. — К., 2002.
2. Вдовиченко М. Постмодерністська концептуалізація процесу соціалізації в наукових працях Ф. Джеймсона / М. Вдовиченко // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки : зб. наук. пр. — К. : Логос, 2012. — Вип.15. — С. 98–107.
3. Галус О. М. Соціалізація особистості: сутність, концептуальні підходи у наукових теоріях, напрямках, школах. Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету "Україна". - 2010. - № 2. - С. 69-75. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpkhist_2010_2_19
4. Гелен Плакроуз, Джеймс Ліндсей. Цинічні теорії про гендер, расу та ідентичність. І чому вони згубні для нас усіх. — Наш формат, 2022.
5. Емішянц О. Б. Процесуальні аспекти функціонування особистості / О. Б. Емішянц // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки : зб. наук. пр. — К. : Логос, 2011. — Вип.13. — С. 137–142.
6. Злобіна О. Особистість як суб'єкт соціальних змін. — К.: Ін-т соціології НАН України, 2004.
7. Зозуляк-Случик Р. Основи соціалізації особистості : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Р. В. Зозуляк-Случик. — Івано-Франківськ : НАІР, 2015. — 218 с.
8. Іваненко О. Покоління Y: чи легко бути молодим. СОЦІАЛЬНІ ВИМІРИ СУСПІЛЬСТВА Збірник наукових праць Випуск 11 (22), Інститут соціології НАН України, 2019.
9. Іванченко А. В. Соціалізація і соціальне виховання: Навч. посіб.—Житомир: Полісся, 2006.
10. Каралаш Н.Г. Соціологія особистості. Навч. посіб. - Н. Г. Каралаш ; Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича. - Чернівці : Рута, 2006.
11. Перевесники Незалежності. Силуети покоління у часі та подіях. Макеєв. С. (ред.), Коваліско, Н. (ред.) Колективна монографія. Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. 299 с.
12. Регулювання соціальних проблем в сучасному світі: теоретичні підходи та практики: колективна монографія, присвячена 20-річчю кафедри соціології та соціальної роботи Національного університету «Львівська політехніка»/Л.Є. Клос, Л.Д. Климаська, В.Є. Савка та ін./ за ред. Пічі В.М., Клос Л.Є, Климаської Л.Д. та Савки В.Є. — Львів: «Новий Світ- 2000», 2021.- 197с.
13. Русскін, В. В. Соціологія особистості. Навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / Миколаївський держ. ун-т ім. В.О.Сухомлинського. — Миколаїв, 2006.
14. Соціальний ареал життя особистості / М. Шульга (ред.); НАН України, Ін-т соціології. — К., 2005.

15. Соціально-психологічні чинники інтеграції українського соціуму/ [О.Г.Злобіна, М.О. Шульга, Л.Д. Бевзенко та ін.] ; за наук.ред. О.Г.Злобіної. — Київ : Інститут соціології НАН України, 2016. — 276 с.
16. Стан сингулярності: соціальні структури, ситуації, повсякденні практики / С. Макеєв, С. Оксамитна, А. Домаранська, О. Іванов, Т. Костюченко, Л. Малиш, Т. Марценюк, С. Стукало ; за ред. С. Макеєва і С. Оксамитної. — К. : НаУКМА, 2017. — 180 с.
17. [Українське суспільство: моніторинг соціальних змін. 30 РОКІВ НЕЗАЛЕЖНОСТІ. Випуск 8 \(22\)](#) / Головні редактори д.екон.н. В.М.Ворона, д.соціол.н. М.О.Шульга. — Київ : Інститут соціології НАН України, 2021. — 620 с.
18. Черниш Н. Соціологія. Курс лекцій: Конспект. — Вип. 3. — Львів, Кальварія, 1996.
19. Юхименко, Н.Феномен булінгу в контексті соціалізації особистості. Соціологічні студії, 2 (17) 2020, 24–29.

(до Розділу 2)

1. Гіденс Є. Соціологія. Гл. 8. Девіантна поведінка і злочинність. — К.- Основи., 1999. — С. 210-250.
2. Рущенко І.П. Соціальний порядок і соціальні відхилення // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Збірник наукових праць. — Випуск 15. — Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2009. — С. 136 – 566.
3. Рущенко І.П. Соціологія злочинності: Монографія. — Харків: Вид-во Націон. ун-ту внутр. справ, 2001. — 370 с.
4. Соціологія девіантної поведінки. Навчальний посібник / уклад. І. С. Веред та Ю. В. Кушнір. — Донецьк: КІЦ, 2013. — 192 с.
5. [Українське суспільство: моніторинг соціальних змін. 30 РОКІВ НЕЗАЛЕЖНОСТІ. Випуск 8 \(22\)](#) / Головні редактори д.екон.н. В.М.Ворона, д.соціол.н. М.О.Шульга. — Київ : Інститут соціології НАН України, 2021. — 620 с.
6. Штомпка П. Соціологія. Аналіз суспільства. Київ – 220 . – 800 с.
7. Goode, Erich (2015), [The Sociology of Deviance](#), The Handbook of Deviance, John Wiley & Sons, Ltd, pp. 1–29,
8. Macionis, John; Gerber, Linda (2010). *Sociology* (7th Canadian ed.). Toronto: Pearson. [ISBN 978-0-13-511927-3](#).
9. [Marshall B. Clinard, Robert F. Meier](#) Sociology of Deviant Behavior. Cengage Learning, -2015 . – ISBN 1305537343, 9781305537347 – 624 p.

Допоміжна література

1. Вебер М. Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика. — К., 1998. — 534 с.
2. Габермас Ю. Громадянство і національна ідентичність / Умови громадянства: 3б. ст. / Під редакцією Варта ван Стінбергена. — К., 2005. — С. 49-70
3. Голіна В., Колодяжний М. Світова злочинність: сучасні тенденції та стратегії протидії // Вісник Національної академії правових наук України № 2 (81) 2015. — С. 92-100.
4. Голіна В., Колодяжний М. Світова злочинність: сучасні тенденції та стратегії протидії – [Режим доступу]: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/vapny_2015_2_12.pdf
5. Гуменюк Л.Й. Соціологія: Хрестоматія (від першоджерел до сучасності). У 2-х томах. — Т.1 – Львів: ЛьвДУВС, 2019. Т.1 – Львів: ЛьвДУВС, 2019. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/1/1/%D0%93%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%8E%D0%BA%20%D0%9B.%20%D0%A1%D0%9E%D0%A6%D0%86%D0%9E%D0%9B%D0%9E%D0%93%D0%86%D0%AF_%D1%85%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%82%D1%96%D1%8F%20%D1%82.1.pdf
6. Девіантна поведінка: соціологічний, психологічний та юридичний аспекти: матеріали наук.-практ.конф. (Харків, 10 квіт. 2015 р.) / МВС України, Харк.нац.ун-т внутр.справ,Ф-т права

- та масових комунікацій, Кафедра соціології та психології; Соціологічна асоціація України.-Х.:ХНУВС, 2015. – 166 с.
7. Дзюбань О.П., Пилипчук В.Г. Інформаційне насильство та безпека: світоглядно-правові аспекти / За заг. ред. проф. В.Г. Пилипчука. – Харків: Майдан, 2011. – 244 с.
 8. Кравцова М.О. Сучасний стан і напрями протидії кіберзлочинності в Україні. Вісник кримінологічної асоціації України. 2018. № 2(19). – С. 155–166.
 9. Лісовський П. Інформологія: Людина і Всесвіт. – Кондор – 2018. – 152 с.
 10. Мід Джордж Г. Дух, самість і суспільство. З точки зору соціального біхевіориста. — К.: Укр. центр духовної культури, 2000. — 416 с.
 11. Корж К.М. Категоріально-понятійний апарат соціології девіантної поведінки / К.М. Корж // Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент. – Випуск 7. – 2011. – С. 96-104.
 12. Причини домашнього насильства / Освітній проект ДІМ (НЕ)БЕЗПЕКИ [Режим доступу]: <https://www.youtube.com/watch?v=UnR4fWKRP2Y>
 13. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України : Закон України від 05.10.17 р. № 2163-VII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text> (дата звернення: 18.10.2021).
 14. Рущенко, І. Російсько-українська гібридна війна: погляд соціолога. Харків: ФОП Павленко О. І. - 2015. – 268 с.
 15. Рущенко І.П. Соціологія злочинності: Монографія. – Харків: Вид-во Націон. ун-ту внутр. справ, 2001. – 370 с.
 16. Сенченко, М. Латентна світова інформаційна війна. Київ: ФОП Стебеляк. – 2014. – 384 с.
 17. Сердюк О.О. Проблеми визначення соціальних патологій в сучасній соціології // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Збірник наукових праць. – Випуск 15. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2009. – С. 302 – 307.
 18. Сміт Е. Нації та націоналізм у глобальну епоху. — К.: Ніка-Центр, 2006. — 320 с.
 19. Статистика злочинності Європейський Союз (ЄС) – [Режим доступу]. : https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Crime_statistics
 20. Фром Е. Втеча від свободи. — Харків., «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад і художнє оформлення, 2019. – 165 с.
 21. Фурман А., В. Біскуп В., О. Морщакова О. Загальна соціологія. Хрестоматія. – Ліра-К. – 2019. – 354 с.
 22. Що таке булінг, як його розпізнати та як діяти сторонам конфлікту?// [Режим доступу]: <https://kyivobljust.gov.ua/news/direction/scho-take-buling-yak-yogo-rozpoznati-ta-yak-diyati-storonam-konfliktu-konsultatsiya-ministerstva-yustitsii>
 23. Anderson L. Social Constructions and Blurred Boundaries. – Oakland, California : University of California Press, 2017. – 481 p.

11. Інформаційні ресурси

1. www.sau.kiev.ua – сайт Соціологічної асоціації України;
2. www.sociology.kharkov.ua – соціологічні ресурси соціологічного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;
3. http://i-soc.com.ua/institute/el_library.php – електронна бібліотека Інституту соціології НАН України;
4. www.meta-ukrain.com – дані про соціологічні публікації в Україні;
5. www.ucerps.com.ua/ukr/all/sociology – архів соціологічних даних Українського центру економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова, м. Київ;
6. www.ukrstat.gov.ua – статистичні матеріали Держкомстату України;
7. www.unesco.org/general/eng/infoserv/doc/journals/sociology.html – електронні видання наукової періодики з соціології;
8. www.pscw.uva.nl/sociosite/index/html – Інформаційно-пошукова система з соціології;

9. www.socd.univ.kiev.ua/RES/ – ресурси факультету соціології Київської національного університету імені Тараса Шевченка.

Додаток до робочої програми навчальної дисципліни «Соціологія особистості та девіантної поведінки»
(назва дисципліни)

Дію робочої програми продовжено: на 2022/2023 н. р.

Заступник декана соціологічного факультету з навчальної роботи

_____ В'ячеслав НІКУЛІН
(підпис) (прізвище, ініціали)

«_____» _____ 2022 р.

Голова науково-методичної комісії соціологічного факультету

_____ Юлія СОРОКА
(підпис) (прізвище, ініціали)

«_____» _____ 2022 р.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Соціологія особистості та девіантної поведінки»

ЧАСТИНА 2.

Розділ 2. «Соціологія девіантної поведінки»

ТЕМА 1. Соціологія девіантної поведінки як спеціальна соціологічна теорія. Девіантна поведінка у сучасному суспільстві : проблема vs виклик vs різноманіття?

Питання для обговорення

1. Об'єкт та предмет соціології девіантної поведінки.
2. Основні напрямки досліджень соціології девіантної поведінки.
3. Становлення соціології девіантної поведінки і соціального контролю як спеціальної соціологічної теорії.
4. Історичний досвід емпіричних досліджень девіантної поведінки в соціології.
5. Соціологічні методи дослідження девіантної поведінки (якісні і кількісні методи).
6. Що є девіація? Девіація та соціальні норми.
7. Функції соціальних норм. Соціальні норми і цінності.
8. Природа девіації.
9. Основні компоненти девіації.
10. Основні види девіантної поведінки.
11. Девіація як процес (за Н. Смелзером).
12. Девіантна поведінка і соціальний контроль.
13. Структура соціального контролю.
14. Методи соціального контролю.
15. Санкції соціального контролю та їх види.
16. Ефективність соціального контролю.

Рекомендована література:

1. Гіденс Є. Соціологія. Гл. 8. Девіантна поведінка і злочинність. – К.: Основи., 1999. – С. 210-250.
2. Рущенко І.П. Соціологія особистості та девіантної поведінки. Текст лекцій для студентів спеціальності 054 «Соціологія» / І. П. Рущенко – Харків : НТУ «ХПІ», 2020. – С. 130.
3. Рущенко І.П. Соціальний порядок і соціальні відхилення // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Збірник наукових праць. – Випуск 15. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2009. – С. 136 – 566.
4. Сердюк О.О. Проблеми визначення соціальних патологій в сучасній соціології // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Збірник наукових праць. – Випуск 15. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2009. – С. 302 – 307
5. Соціологічна енциклопедія / Ред. кол.: Астахова В.І., Бакіров В.С., Городяненко В.Г. (уклад.) та ін. – К.: Академвидав, 2008. – 456с.
6. Соціологія : Словник термінів і понять. / За ред. Біленького Є.А. і Козловця М.А.– К.: Кондор, 2006. – 372 с.
7. Соціологія девіантної поведінки. Навчальний посібник / уклад. І. С. Веред та Ю. В. Кушнір. – Донецьк: КПЦ, 2013. – 192 с.
8. Соціологія: навч. посіб. / За редакцією Макєєва С.О. – 4-те вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 566 с.
9. Соціологія: підручник / За ред. Пічі В.М – 4-те вид., випр. – Л.: Магнолія 2006, 2007. – 278 с.
10. Соціологія: Підручник для вищої школи. – 5. вид., перероб. і доп. – Х.: Видавничий будинок "Фактор", 2006. – 767 с.

11. Соціологія: підручник. За ред. Городяненко В.Г. – 3-тє вид., перероб., доп. – К.: Академія, 2008. – 544 с.
12. Танчин І.З. Соціологія : навчальний посібник. – 3-тє вид., переробл. і доп. – К.: Знання, 2008. – 351 с.
13. Macionis, John; Gerber, Linda (2010). *Sociology* (7th Canadian ed.). Toronto: Pearson. ISBN 978-0-13-511927-3.
14. Marshall B. Clinard, Robert F. Meier *Sociology of Deviant Behavior*. Cengage Learning, -2015 . – ISBN 1305537343, 9781305537347 – 624 p.

ТЕМА 2. Теоретичні засади та підходи до вивчення девіантної поведінки

Питання для обговорення

1. Зародження девіантологічної думки (протодевіантологія).
2. Основні теоретичні несоціологічні концепції девіантної поведінки.
3. Соціологічні підходи до вивчення девіантної поведінки в межах класичної соціології.
4. Сучасні девіантологічні теорії, підходи, концепції.

Рекомендована література:

1. Гіденс Є. Соціологія. Гл. 8. Девіантна поведінка і злочинність. – К.: Основи., 1999. – С. 210-250.
2. Гуменюк Л.Й. Соціологія: Хрестоматія (від першоджерел до сучасності). У 2-х томах. – Т.1 – Львів: ЛьвДУВС, 2019. Т.1 – Львів: ЛьвДУВС, 2019. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/1/1/%D0%93%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%8E%D0%BA%20%D0%9B.%20%D0%A1%D0%9E%D0%A6%D0%86%D0%9E%D0%9B%D0%9E%D0%93%D0%86%D0%AF_%D1%85%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%82%D1%96%D1%8F%20%D1%82.1.pdf.
3. Рущенко І.П. Соціологія особистості та девіантної поведінки. Текст лекцій для студентів спеціальності 054 «Соціологія» / І. П. Рущенко – Харків : НТУ «ХПІ», 2020. – С. 130.
4. Рущенко І.П. Соціальний порядок і соціальні відхилення // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Збірник наукових праць. – Випуск 15. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2009. – С. 136 – 566.
5. Сердюк О.О. Проблеми визначення соціальних патологій в сучасній соціології // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Збірник наукових праць. – Випуск 15. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2009. – С. 302 – 307
6. Соціологічна енциклопедія / Ред. кол.: Астахова В.І., Бакіров В.С., Городяненко В.Г. (уклад.) та ін. – К.: Академвидав, 2008. – 456с.
7. Соціологія : Словник термінів і понять. / За ред. Біленького Є.А. і Козловця М.А.– К.: Кондор, 2006. – 372 с.
8. Соціологія девіантної поведінки. Навчальний посібник / уклад. І. С. Веред та Ю. В. Кушнір. – Донецьк: КІЦ, 2013. – 192 с.
9. Соціологія: навч. посіб. / За редакцією Макєєва С.О. – 4-те вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 566 с.
10. Соціологія: підручник / За ред. Пічі В.М – 4-те вид., випр. – Л.: Магнолія 2006, 2007. – 278 с.
11. Соціологія: Підручник для вищої школи. – 5. вид., перероб. і доп. – Х.: Видавничий будинок "Фактор", 2006. – 767 с.
12. Соціологія: підручник. За ред. Городяненко В.Г. – 3-тє вид., перероб., доп. – К.: Академія, 2008. – 544 с.

13. Танчин І.З. Соціологія : навчальний посібник. – 3-тє вид., переробл. і доп. – К.: Знання, 2008. – 351 с.
14. Фром Е. Втеча від свободи. — Харків., «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад і художнє оформлення, 2019. – 165 с.
15. Фурман А., В. Біскуп В., О. Морщакова О. Загальна соціологія. Хрестоматія. – Ліра-К. – 2019. – 354 с.

ТЕМА 3. Злочинна поведінка як вид девіантної поведінки

Питання для обговорення

1. Поняття «злочин» і «злочинність». Закономірності злочинності.
2. Злочинність в кризовому суспільстві.
3. Злочинна субкультура.
4. Типологія та класифікація кримінальних дій. Воєнні злочини.
5. Злочин і система правосуддя.
6. Смертна страта: неоднозначність соціальних і правових оцінок.
7. Стан злочинності в світі і в Україні: тенденції і перспективи.
8. Профілактика і боротьба із злочинністю: підходи, рівні, напрямки.

Рекомендована література:

1. Гіденс Є. Соціологія. Гл. 8. Девіантна поведінка і злочинність. – К.: Основи, 1999. – С. 210-250.
2. Голіна В., Колодяжний М. Світова злочинність: сучасні тенденції та стратегії протидії – [Режим доступу]. : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/vapny_2015_2_12.pdf
3. Рущенко І.П. Соціологія особистості та девіантної поведінки. Текст лекцій для студентів спеціальності 054 «Соціологія» / І. П. Рущенко – Харків : НТУ «ХПІ», 2020. – С. 130.
4. Рущенко І.П. Соціологія злочинності: Монографія. – Харків: Вид-во Націон. ун-ту внутр. справ, 2001. – 370 с.
5. Соціологія девіантної поведінки. Навчальний посібник / уклад. І. С. Веред та Ю. В. Кушнір. – Донецьк: КІЦ, 2013. – 192 с.
6. Соціологія: навч. посіб. / За редакцією Макєєва С.О. – 4-те вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 566 с.
7. Соціологія: підручник / За ред. Пічі В.М – 4-те вид., випр. – Л.: Магнолія 2006, 2007. – 278 с.
8. Соціологія: Підручник для вищої школи. – 5. вид., перероб. і доп. – Х.: Видавничий будинок "Фактор", 2006. – 767 с.
9. Соціологія: підручник. За ред. Городянєнко В.Г. – 3-тє вид., перероб., доп. – К.: Академія, 2008. – 544 с.
10. Статистика злочинності Європейський Союз (ЄС) – [Режим доступу]. : https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Crime_statistics
11. Танчин І.З. Соціологія : навчальний посібник. – 3-тє вид., переробл. і доп. – К.: Знання, 2008. – 351 с.

ТЕМА 4. Насильство як вид девіантної поведінки

Питання для обговорення

1. Поняття насильства: психологічний, юридичний, політологічний соціологічний аспект.
2. Види насильства: насильство відносно особи, групи, суспільства.

3. Насильство в сім'ї.
4. Насильство за гендерною, расовою, віковою, релігійно та іншим ознакам.
5. Інформаційне «насилля».
6. Торгівля людьми як форма фізичного насилля.
7. Соціально-психологічне насилля.
8. Екстремізм, тероризм і війна як форми насильства в ХХІ столітті. Війна в Україні 2014-2022 р.р.
9. Боротьба і попередження насильства на всіх рівнях суспільства: правовий і моральний аспект.

Рекомендована література:

1. Гіденс Є. Соціологія. Гл. 8. Девіантна поведінка і злочинність. – К.: Основи., 1999. – С. 210-250.
2. Дзьобань О.П., Пилипчук В.Г. Інформаційне насильство та безпека: світоглядно-правові аспекти / За заг. ред. проф. В.Г. Пилипчука. – Харків: Майдан, 2011. – 244 с.
3. Корж К.М. Категоріально-понятійний апарат соціології девіантної поведінки / К.М. Корж // Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент. – Випуск 7. – 2011. – С. 96-104
4. Рущенко І.П. Соціологія особистості та девіантної поведінки. Текст лекцій для студентів спеціальності 054 «Соціологія» / І. П. Рущенко – Харків : НТУ «ХПІ», 2020. – С. 130.
5. Рущенко, І. Російсько-українська гібридна війна: погляд соціолога. Харків: ФОП Павленко О. І. - 2015. – 268 с.
6. Причини домашнього насильства / Освітній проект ДІМ (НЕ)БЕЗПЕКИ [Режим доступу]: <https://www.youtube.com/watch?v=UnR4fWKRP2Y>
7. Сенченко, М. Латентна світова інформаційна війна. Київ: ФОП Стебеляк. – 2014. – 384 с.
8. Соціологічна енциклопедія / Ред. кол.: Астахова В.І., Бакіров В.С., Городяненко В.Г. (уклад.) та ін. – К.: Академвидав, 2008. – 456с.
9. Соціологія : Словник термінів і понять. / За ред. Біленького Є.А. і Козловця М.А.– К.: Кондор, 2006. – 372 с.
10. Соціологія девіантної поведінки. Навчальний посібник / уклад. І. С. Веред та Ю. В. Кушнір. – Донецьк: КІЦ, 2013. – 192 с.
11. Соціологія: навч. посіб. / За редакцією Макеева С.О. – 4-те вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 566 с.
12. Соціологія: підручник / За ред. Пічі В.М – 4-те вид., випр. – Л.: Магнолія 2006, 2007. – 278 с.
13. Соціологія: Підручник для вищої школи. – 5. вид., перероб. і доп. – Х.: Видавничий будинок "Фактор", 2006. – 767 с.
14. Соціологія: підручник. За ред. Городяненко В.Г. – 3-тє вид., перероб., доп. – К.: Академія, 2008. – 544 с.
15. Танчин І.З. Соціологія : навчальний посібник. – 3-тє вид., переробл. і доп. – К.: Знання, 2008. – 351 с.
16. Фром Е. Втеча від свободи. — Харків., «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад і художнє оформлення, 2019. – 165 с.
17. Що таке булінг, як його розпізнати та як діяти сторонам конфлікту? // [Режим доступу]: <https://kyivobljust.gov.ua/news/direction/scho-take-buling-yak-yogo-rozpiznati-ta-yak-diyati-storonam-konfliktu-konsultatsiya-ministerstva-yustitsii>

ТЕМА 5. Суїцид як вид саморуйнівної девіантної поведінки

Питання для обговорення

1. Саморуйнівна поведінка: поняття, види, форми.
2. Філософський, соціологічний, психологічний, етичний, медичний, юридичний, релігійний і культурологічний аспекти пояснення самогубства.
3. Форми самогубства. Стадії самогубства.
4. Класифікація самогубств Е. Дюркгейма та ін.
5. Причини суїцидальної поведінки.
6. Світова динаміка самогубств в XX-XXI ст.
7. Зв'язок суїцидальної поведінки з іншими формами соціальних відхилень.
8. Заходи по попередженню самогубств. Допомога суїцидентам.

Рекомендована література:

1. Рущенко І.П. Соціологія особистості та девіантної поведінки. Текст лекцій для студентів спеціальності 054 «Соціологія» / І. П. Рущенко – Харків : НТУ «ХПІ», 2020. – С. 130.
2. Рущенко І.П. Соціальний порядок і соціальні відхилення // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Збірник наукових праць. – Випуск 15. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2009. – С. 136 – 566.
3. Соціологічна енциклопедія / Ред. кол.: Астахова В.І., Бакіров В.С., Городяненко В.Г. (уклад.) та ін. – К.: Академвидав, 2008. – 456с.
4. Соціологія : Словник термінів і понять. / За ред. Біленького Є.А. і Козловця М.А.– К.: Кондор, 2006. – 372 с.
5. Соціологія девіантної поведінки. Навчальний посібник / уклад. І. С. Веред та Ю. В. Кушнір. – Донецьк: КПЦ, 2013. – 192 с.
6. Соціологія: навч. посіб. / За редакцією Макеева С.О. – 4-те вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 566 с.
7. Соціологія: підручник / За ред. Пічі В.М – 4-те вид., випр. – Л.: Магнолія 2006, 2007. – 278 с.
8. Суїцидальна ідеяція. Матеріал з Вікіпедії — вільної енциклопедії. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D1%83%D1%97%D1%86%D0%B8%D0%B4%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0_%D1%96%D0%B4%D0%B5%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F
9. Українське суспільство: моніторинг соціальних змін. 30 РОКІВ НЕЗАЛЕЖНОСТІ. Випуск 8 (22) / Головні редактори д.екон.н. В.М.Ворона, д.соціол.н. М.О.Шульга. – Київ : Інститут соціології НАН України, 2021. – 620 с.

ТЕМА 6. Соціальні адикції в фокусі соціології особистості та девіантної поведінки

Питання для обговорення

1. Поняття про адикцію: сутність, механізм дії.
2. Види та форми адикцій.
3. Етапи адекватної поведінки.
4. Адикції та соціальні девіації.
5. Наркоманія як вид девіантної поведінки. .
6. Тютюнопаління вид девіантної поведінки..
7. Алкоголізм вид девіантної поведінки.
8. Інші види сучасних адикцій в суспільстві.

Рекомендована література:

1. Рущенко І.П. Соціологія особистості та девіантної поведінки. Текст лекцій для студентів спеціальності 054 «Соціологія» / І. П. Рущенко – Харків : НТУ «ХПІ», 2020. – С. 130.
2. Великий В.М. Сутність і профілактика залежності від азартних ігор // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://medicallaw.org.ua/uploads/media/02_051.pdf
3. Камінська О.В. Інтернет-залежність як актуальна проблема сьогодення / О.В. Камінська // Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Психологія і педагогіка. – 2013.
4. Комп'ютер та мобільний телефон: благо цивілізації чи небезпека для життєдіяльності людини? // Довкілля та здоров'я. – 2007. - № 3. – С. 43-44.
5. Кляпець О. Шлюбна залежність як чинник розвитку емоційного вигорання в сім'ї // Соціальна психологія. – №6 (20). – 2006. – С. 164 - 174.
6. Медіакультура особистості / За ред. Л.А. Найдьоновой та О. Т. Барішпольця. – К.: Міленіум, 2009. 440 с.
7. Петрунько О.В. Діти і медіа: Соціалізація в агресивному медіасередовищі: Монографія. 2-ге видання. Ніжин: Аспект-Поліграф, 2011. 480 с.
8. Пушкар В.А. Психологія адиктивної поведінки: Методичні рекомендації до курсу «Психологія адиктивної поведінки» для студентів IV курсу спеціальності «Психологія». – Чернігів: Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка, 2010. –84 с.
9. Самойлов А.М. Нехімічні та проміжні форми адикції поведінки підлітків // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://vspu.net/sit/index.php/sit/article/view/3465>
10. Burke R. Workaholism in organizations: concepts, results and future research directions // International Journal of Management Reviews. - Volume 2. - 2000. - P. 1 - 16.
11. Griffiths M. D., Kuss D. J., Billieux J. The evolution of Internet addiction: A global perspective. Addictive Behaviors. 2016. № 53. P. 193– 195. doi:10.1016/j.addbeh.2015.11.001
12. Robinson B. Chained to the desk: a guidebook for workaholics, their partners, and children, and all the clinicians who treat them. -New York.: New York University Press, 1998
13. Spence J., Robbins A. Workaholism: definition, measurement, and preliminary results // Journal of personality assessment.- №58. - 1992. - P. 160 - 178.

ТЕМА 7. Проституція та девіантна поведінка на ґрунті сексуальних відхилень

Питання для обговорення

1. Проституція як соціальний феномен.
2. Історія вивчення та різні наукові підходи до проституції як явища.
3. Соціальні функції та причини проституції.
4. Стратегії щодо проституції в різних суспільствах.
5. Проституція та інші види девіантної поведінки.
6. Поняття та види сексуальних відхилень.
7. Нетрадиційні сексуальні відносини/ орієнтації. Гомофобія.
8. Роль соціальних інститутів у формуванні суспільної думки щодо проституції та сексуальних відхилень.

Рекомендована література:

1. Вірна Н. Парламент та ЛГБТ: від легалізації до смертної кари // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://rada.oporaua.org/analitika/a-iak-u-nykh/7955-parlament-ta-lhbt-vid-lehalizatsii-shliubiv-do-smertnoi-kary>

2. Дитяча проституція // Енциклопедія освіти / [Акад. пед. наук України; гол. ред. В. Г. Кремень]. — К. : Хрінком Інтер, 2008. — 569 с.
3. Закон України «Про захист суспільної моралі» // ВВР України. — 2004. — №4. — Ст.192.
4. Коломієць А.І., Оверчук В.А. Жіночі девіації: варіанти соціальної поведінки // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://jpv.s.donnu.edu.ua/article/view/10305>
5. Культенко О.В., Солоненко А.О. Історико-правовий аспект емансипації фізичних осіб з нетрадиційною сексуальною орієнтацією // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/64449/46-Kultenko.pdf?sequence=1>
6. Петінова О.Б. Сексуальні відхилення як форма девіантної поведінки молоді [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/107462/32-Petinova.pdf?sequence=4>
7. Рущенко І.П. Соціологія особистості та девіантної поведінки. Текст лекцій для студентів спеціальності 054 «Соціологія» / І. П. Рущенко — Харків : НТУ «ХПІ», 2020. — С. 130.
8. Секс-бізнес в Україні: спроба соціального аналізу // О. Балакірева, Т. Бондар, Ю. Галустян та ін. — К.: Державний інститут сім'ї та молоді, 2001. — 159 с.
9. Сексуальна орієнтація // Вікіпедія [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%83%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0_%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%94%D0%BD%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F
10. Свящук А.Л. Правовий захист ЛГБТ-спільноти : навч. посіб. / А. Л. Свящук. — Київ: ФОП Голембовська О.О., 2018. — 212 с. // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/msc_4_copy.pdf
11. Снісаренко К.С. Проституція як вид девіантної поведінки // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/5359/Prostyuttsiia_%20yak%20vyd%20deviantnoi%20povedinky_Snisarenko%20_2012.pdf?sequence=1&isAllowed=y
12. Снісаренко К. С. Проституція, як вид девіантної поведінки / К. С. Снісаренко // Форум права. - 2012. - № 4. - С. 835-840. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_
13. Тимошенко В.І. Девіантна поведінка: сутність та мотивація / В. І. Тимошенко // Бюлетень Міністерства юстиції України. - № 5 (79). — С. 33-43.
14. Husak P., Martirosian L. Вплив соціальних патологій на формування виховних традицій західноєвропейської цивілізації: історичний аспект // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/10354/3/selection.pdf>.

ТЕМА 8. Девіантна поведінка в Інтернет-середовищі

Питання для обговорення

1. Інтернет-середовище як поле виникнення та поширення девіацій.
2. Мережева культура та особливості мережевої комунікації.
3. Девіантна та делінквентна поведінка в мережі Інтернет (огляд основних видів/ форм).
4. Агресивна поведінка в Інтернет-комунікації.
5. Суїцидальна поведінка в мережі Інтернет.
6. Злочинна поведінка в мережі Інтернет.
7. Інформаційні війни.
8. Інтернет залежність (масова), види і її наслідки.
9. Профілактика і боротьба з девіантною поведінкою в Інтернет-середовищі: правові, соціальні, психологічні аспекти.

Рекомендована література:

1. Андросович К. А. Профілактика деструктивної соціалізації обдарованих старшокласників в Інтернет-середовищі : методичні рекомендації / К. А. Андросович, Л. І. Ткаченко. — Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2018. — 40 с.

2. Вакуліч Т. М. Провідні патерни адиктивної поведінки підлітків з Інтернет-залежністю / Т. М. Вакуліч // Актуальні проблеми психології : зб. наук. пр. ін-ту психології ім. Г. С. Костюка АПН України; за ред. С. Д. Максименка, Л. М. Карамушки. — Київ: Міленіум, 2006. — Т. 1. Соціальна психологія. Організаційна психологія. Економічна психологія. — Ч. 18. — С. 100–105. 13. Вакуліч Т.М. Інтернет-залежність як новий вид адиктивної поведінки //Науковий часопис НПУ ім. М.Драгоманова. Серія №12. Психологія / За ред. Долинської Л.В. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2005. – Вип.7(31) – С. 22.
3. Девіантна поведінка: соціологічний, психологічний та юридичний аспекти: матеріали наук.-практ.конф. (Харків, 10 квіт. 2015 р.) / МВС України, Харк.нац.ун-т внутр.справ,Ф-т права та масових комунікацій, Кафедра соціології та психології; Соціологічна асоціація України.-Х.:ХНУВС, 2015. – 166 с.
4. Дзюба Т.М. Віртуальна агресія як результат інтернет-залежної поведінки підлітків. Вісник післядипломної освіти. Серія «Соціальні та поведінкові науки». 2017. Вип. 3. С. 67–78. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vispdoso_2017_3_9
5. Кіберполіція та національна безпека України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.cybercrime.gov.ua>
6. Конвенція про кіберзлочинність [Електронний ресурс] : від 23 листоп. 2001 р. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_575/page.
7. Кравцова М.О. Сучасний стан і напрями протидії кіберзлочинності в Україні. Вісник кримінологічної асоціації України. 2018. № 2(19). – С. 155–166.
8. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України : Закон України від 05.10.17 р. № 2163-VII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text> (дата звернення: 18.10.2021).
9. Українське суспільство: моніторинг соціальних змін. 30 РОКІВ НЕЗАЛЕЖНОСТІ. Випуск 8 (22) / Головні редактори д.екон.н. В.М. Ворона, д.соціол.н. М.О.Шульга. – Київ : Інститут соціології НАН України, 2021. – 620 с.
10. Федоренко С. В. Глобалізація розвитку комп'ютерних технологій: інтернет, досягнення та наслідки / С. В. Федоренко // Проблеми та перспективи наук в умовах глобалізації : матеріали VI Всеукр. наук. конф. — Тернопіль, 2010. — Ч. 2. — С. 50–54.
11. Шугурова Т.Л. Кіберсоціалізація студентської молоді в дозвіллевій 78 діяльності / Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». 2012. № 2 (4) 42
12. Borowska T. The Internet Addiction versus Aggressive Behaviour among the Youth // NEW EDUCATIONAL REVIEW. – 2009. – Vol. 19, № 3–4. – P. 171–181. 74.
13. Braun-Galkowska M., Ulfik-Jaworska I. Zabawa w zabijanie. – Gaudium, Lublin, 2002. – P. 99–102.
14. Janoff-Bulman R. Shattered Assumptions. Towards a New Psychology of Trauma. – New York: The free press, 1992.
15. Brad Bushman. Are Internet-addicted kids more violent? // Journal of Adolescent Health. – News release. – Feb. 23, 2009.

3. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ з дисципліни «Соціологія особистості та девіантної поведінки»

ЧАСТИНА 2.

Розділ 2. «Соціологія девіантної поведінки»:

1. Підготовка до семінарів з кожної з тем робочої програми.
2. Написання есе.

1. Студенти самостійно готують повідомлення, виступи, презентації за темами лекцій 1-8, з якими виступають на семінарах. Відбувається обговорення, дискусії, дебати з кола питань, які актуальні для суспільства та в межах відповідної теми лекції. Зміст обов'язково повинен мати наукову основу, а також:

- чітко визначену тему повідомлення, виступи, презентації;
- сформульовані особисті коментарі-висновки, спираючись на науковий теоретичний матеріал лекції/ рекомендованих джерел;
- посилання на джерела.

2. Студентам пропонується написати есе на тему:

«Девіації в сучасному світі: проблема / виклик / різноманіття / Ваш варіант ?? Що з «цим» має робити суспільство? Чим може бути корисна наука, зокрема, соціологія девіантної поведінки?». Можна взяти на прикладі одного або декілька видів девіацій (позитивних і/або негативних).

4. ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ, ЩО ПЕРЕДБАЧЕНА НАВЧАЛЬНИМ ПЛАНОМ

з дисципліни «Соціологія особистості та девіантної поведінки»

ЧАСТИНА 2.

Розділ 2 «Соціологія девіантної поведінки»

Студенти виконують: *Контрольна робота № 2 (Тест).*

Тест містить 10 питань. Всі питання "закриті"; можлива або 1 правильна відповідь, або декілька, або всі.

Приклади питань до К/р № 2:

Функції девіації: ..? (оберіть правильне)

1. *Девіації здатні посилювати підпорядкування нормам;*
2. *Девіації яскравіше окреслюють контури того, що вважається нормою;*
3. *Девіації підсилюють групову солідарність;*
4. *Девіації підривають готовність члена суспільства виконувати свої соціальні ролі і вносити внесок у функціонування соціальної системи;*
5. *Девіації - каталізатор соціальних змін.*

Які методи соціального контролю запропонував Т. Парсонс? (оберіть правильне)

1. *Ізоляція;*
2. *Переконання;*
3. *Переоцінка норм;*
4. *Відокремлення;*
5. *Реабілітація;*
6. *Покарання;*
7. *Соціальні винагороди.*

Злочинність як соціальний феномен характеризується рядом властивостей, а саме...? (оберіть правильне)

1. *Масовість;*
2. *Відносна статистична стійкість;*
3. *Історична мінливість;*
4. *Іррегулярність;*
5. *Соціальна відносність.*

Які існують стратегії застосування смертної кари? (оберіть правильне)

1. *Смертна кара застосовується;*
2. *Смертна кара застосовується тільки за військові злочини;*
3. *Смертна кара скасована;*
4. *Смертна кара не скасована, але смертні вироки не виконуються.*

5. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ (ЕКЗАМЕН У КОМБІНОВАНІЙ ФОРМІ)

з дисципліни «Соціологія особистості та девіантної поведінки»

Екзамен (тест + теоретичне питання) може проводитись як в аудиторії, так і дистанційно (за потреби). Тест може виконуватись письмово або онлайн (за допомогою Google Classroom).

ЧАСТИНА 2. Розділ 2. «Соціологія девіантної поведінки»

1. Об'єкт і предмет соціології девіантної поведінки.
2. Основні напрямки досліджень і структура загальної теорії соціальних відхилень.
3. Місце і роль соціології девіантної поведінки в соціологічній теорії.
Міждисциплінарні зв'язки соціології девіантної поведінки.
4. Історичний огляд становлення соціології девіантної поведінки і соціального контролю в. ХІХ-ХХ ст. як спеціальної соціолог. теорії.
5. Поняття соціальної норми і цінності, процес соціалізації особистості та девіантна поведінка.
6. Що є девіація?
7. Природа девіації: соціальні характеристики і соціальні ефекти девіації.
8. Основні компоненти девіації.
9. Девіація як соціальний процес (за Н. Смелзером).
10. Девіантна поведінка і соціальний контроль.
11. Зародження девіантологічної думки. Протодевіантологія.
12. Основні несоціологічні теоретичні підходи і концепції до девіантної поведінки: біологічне, психологічне, культурологічне пояснення девіації.
13. Соціологічні підходи до вивчення девіантної поведінки: основні класичні та сучасні.
14. Поняття: «злочинність», «злочин», «злочинна поведінка». Злочинність як соціальний феномен.
15. Функції та характеристики (показники) злочинності.
16. Причини злочинності.
17. Особистість злочинця. Злочинна субкультура.
18. Типологія та класифікація злочинності.
19. Окремі види злочинності (професійна, кримінальна, корислива, організована, політична, підліткова злочинність, гендер і злочинність).
20. Злочинність в кризовому суспільстві. Смертна страта. Стан злочинності в світі: тенденції та перспективи.
21. Профілактика і боротьба зі злочинністю.
22. Поняття насильства: психологічний, філософський, юридичний, соціологічний аспекти.
23. Класифікація соціального насильства.
24. Нелегальні та легальні форми насильства.

25. Інформаційне насильство. Роль інформації в реалізації насильства в контексті сучасного суспільства.
26. Насильство по відношенню до особистості, групи, суспільства: огляд форм + характеристика.
27. Насильство в сім'ї (до дітей, жінок): визначення, форми прояву.
28. Тероризм, екстремізм і війна як форми насильства. Інформаційна війна.
29. Боротьба і попередження насильства на всіх рівнях суспільства: правовий і моральний аспект. Пацифізм.
30. Поняття про суїцид як вид ДП та саморуйнівна поведінка. Основні категорії та характеристики.
31. Самогубство як соціальне явище (філософський, соціологічний, психологічний, медичний, юридичний, релігійний і культурологічний аспекти пояснення самогубства).
32. Форми і стадії самогубства.
33. Класифікація самогубств (Е. Дюркгейма, М. Хальбвакса, Т. Хілла та ін.)
34. Причини суїцидальної поведінки.
35. Циклічність суїцидальної активності. Світова динаміка самогубств. Характеристика суїцидальної ситуації в Україні.
36. Соціально-демографічний склад суїцидентів та обставини самогубств. Зв'язок суїцидентної поведінки з іншими формами соціальних відхилень.
37. Попередження самогубств і допомога суїцидентам.
38. Поняття про адикцію як вид ДП: сутність, механізм дії. Теоретичні підходи до вивчення Ад. поведінки
39. Види та форми адикцій.
40. Етапи формування адиктивної поведінки.
41. Причини адиктивної поведінки.
42. Характеристика адиктивної особистості та її формування. Адикції та інші соціальні девіації.
43. Попередження, допомога та боротьба з адикціями.
44. Відхилення в сфері сексуальної поведінки: загальна характеристика.
45. Проституція як вид ДП.
46. *Інтернет-середовище* як інститут соціалізації. Медіасоціалізація.
47. *Інтернет-середовище* як простір виникнення та поширення девіацій.
48. Девіантна і делінквентна поведінка в мережі Інтернет: загальна характеристика.
49. Профілактика і боротьба з девіантною поведінкою в Інтернет-середовищі: правові, соціальні, психологічні засоби.
50. Якісні та кількісні методи дослідження девіантної поведінки, їх специфіка та можливості.

6. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ СТУДЕНТІВ

Оцінювання відповідей на теоретичні питання та виконання практичних завдань на семінарських заняттях, виконання практичних завдань в межах самостійної роботи студентів, підсумкового контролю.

Схема нарахування балів

Ч. 2. Розділ 2. «Соціологія девіантної поведінки»

Поточне тестування та самостійна робота Ч2. <u>Розділ 2</u>																	
Денна форма								КР 2, передба чена НП	Заочна форма								КР 2, передба чена НП
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	10	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	26
2 + 4*	2	2	2	2	2	2	2		4*								
до 30 балів									до 30 балів								

* Оцінка за есе – 4 бали.

Поточне тестування та самостійна робота	Екзаменаційна робота	Сума
Разом	40	100
60		

Критерії оцінювання поточного контролю (семінарські заняття)

- 2 бали** – виступ з доповіддю, яка самостійно підготовлена за темою семінарського заняття (ДЗ), містить змістовний цікавий інформаційний матеріал ± супроводжується самостійними коментарями/ висновками з елементів критичного мислення, викладається логічно, послідовно, грамотною мовою, а також надаються відповідні відповіді на запитання (при необхідності); + додати в Google Class.
- 1 бал** – письмово оформлена доповідь (без виступу), яка самостійно підготовлена за темою семінарського заняття на основі першоджерел/ наукових публікацій + супроводжується самостійними коментарями/ висновками з елементів критичного мислення, викладається логічно, послідовно, грамотною мовою; + додати в Google Class.
- 0 балів** – відсутність активності/ відсутність на семінарі.

Критерії оцінювання відповідей письмових робіт (ТЕСТІВ)

1 бал	Відповідь правильна на 100 %
0 балів	Все інше

Критерії оцінювання есе (Розділ 2, Т1)

4 бали	Відповідь на завдання повна, змістовна, аргументована, не містить граматичних та орфографічних помилок та до якої відсутні зауваження викладача по суті та змісту роботи.
3 бали	Відповідь відповідає більшості поставлених завдань, але отримала зауваження викладача стосовно її змісту та суті або містить багато граматичних / орфографічних помилок.
2 бали	Відповідь не досить повна, не всі моменти достатньо аргументовані, є проблеми з логікою вкладання змісту та (або) із суттєвими помилками
1 бал	Відповідь містить суттєві змістовні та фактажні помилки або відповіді не аргументовано.
0 балів	Відповідь не відповідає змісту завдання.

Критерії оцінювання екзамену (Ч.2. Розділ 2)

- 1) ТЕСТ (**Розділ 2 – 15 питань**) = до 15 балів;
- 2) Теоретичне питання (**Розділ 2 – 1 питання**) = до 5 балів.

Критерії оцінювання теор. питання екзаменаційної роботи

5 балів	Відповідь повна, змістовна
4 бали	Відповідь повна, змістовна, однак з однією незначною помилкою
3 бали	Відповідь повна, але з двома-трьома незначними помилками
2 бали	Відповідь не досить повна та зі значними суттєвими помилками
1 бал	Відповідь не повна, містить суттєві змістовні помилки
0 балів	Відповідь відсутня та (або) не відповідає суті питання

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка для чотирирівневої шкали оцінювання шкали оцінювання (екзамен)
90 - 100	відмінно
89 - 70	добре
69 - 50	задовільно
1-49	незадовільно